МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 338.512(07.034)
У67

Укладачі: М. В. Афанасьєв
Г. М. Чумак

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту.
Протокол № 8 від 30.03.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Управління витратами : методичні рекомендації до виконання практичних завдань для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. М. В. Афанасьєв, Г. М. Чумак. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 66 с.

У67

Запропоновано завдання різного рівня складності для перевірки ступеня оволодіння професійними компетентностями, методичні рекомендації щодо їх виконання й приклади вирішення.
Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

УДК 338.512(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Сьогодні спостерігається значна тенденція до збільшення величини витрат підприємства. Це пов'язано, передусім, із зростанням вартості матеріалів, напівфабрикатів, електроенергії і палива, а також зі збільшенням процентних ставок за кредитами. Крім того, спостерігається і зростання інших витрат. Розвиток ринкових відносин визначає необхідність вдосконалення системи управління витратами виробництва з урахуванням особливостей конкурентної боротьби і міжнародних інтеграційних процесів. Таким чином, грамотне управління витратами підприємства дає можливість підвищити конкурентоспроможність, збільшити прибуток, а отже, і рентабельність усієї фінансово-господарської діяльності підприємства.

Навчальна дисципліна "Управління витратами" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів системи компетентностей щодо управління витратами з метою оптимізації їх рівня та обґрунтування управлінських рішень.

Для досягнення мети поставлені такі основні ***завдання*:**

засвоєння основних методів калькулювання продукції та визначення рівня витрат на підприємстві;

ухвалення управлінських рішень на основі критерію витрат.

"Управління витратами" – навчальна дисципліна, що вивчає інструментарій економічного обґрунтування й прийняття управлінських рішень за критерієм витрат.

Об'єктом вивчення дисципліни є процес управління витратами з метою обґрунтування управлінських рішень за критерієм витрат.

Предметом навчальної дисципліни є принципи, форми і методи управляння витратами.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 1. Кожне практичне завдання має перевіряти ступень оволодіння компетенціями.

Таблиця 1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компе-тентності	Назва компетентності	Складові компетентності
УВ* 1	Розраховувати витрати на підприємстві	Визначати витрати за різними класифікаційними ознаками та обґрунтовувати функції та моделі поведінки витрат
		Визначати розмір витрат на матеріали, використовуючи різні методи вибуття запасів, розмір витрат на оплату праці залежно від форм та систем оплати праці та розподіляти виробничі накладні витрати залежно від обраної бази розподілу
		Складати калькуляцію на продукцію за умови використання позамовного та попроцесного калькулювання
		Розраховувати витрати в комплексному виробництві, за наявності браку та визначати витрати, використовуючи калькулювання на основі повних та змінних витрат
УВ* 2	Приймати управлінські рішення на основі критерію витрат	Складати операційні та фінансові бюджети підприємства та контролювати хід їх виконання за рахунок відхилень
		Управляти витратами на основі взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку
		Обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання релевантної інформації
		Обґрунтовувати управлінські рішення щодо довгострокових інвестицій

Примітка. * УВ – управління витратами.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

Практичні завдання з навчальної дисципліни "Управління витратами" містять два розділи. Розділ 1 присвячено розгляду методичних рекомендацій до вирішення практичних завдань різних рівнів. Розділ 2 включає самі практичні завдання.

Розділ 1. Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань

Розглянемо на прикладах еталонні вирішення практичних завдань.

Завдання 1. У звітному періоді обсяг виробництва цеху збільшився на 15 %, сукупні витрати зросли з 355 тис. грн до 400 тис. грн. Необхідно обчислити змінні та постійні витрати.

Рішення

Сукупні витрати підприємства визначають за формулою:

$$Вс = Вп + Вз_1 \times К,$$

де Вс – сукупні витрати;

Вп – постійні витрати;

$Вз_1$ – змінні витрати на одиницю продукції;

К – обсяг продукції.

Таким чином сукупні витрати в попередньому періоді мають вигляд: $355 = Вп + Вз_1 \times К$, а у звітному: $400 = Вп + Вз_1 \times 1{,}15К$.

Розв'язавши цю систему рівнянь, отримаємо, що Вп = 55 тис. грн, $Вз_1$ попереднього періоду – 300 тис. грн, $Вз_1$ звітного – 345 тис. грн.

Завдання 2. Приватне підприємство "Майстер Канц" спеціалізується на виробництві канцелярських товарів. Одним із товарів, які користуються найбільшим попитом є блокноти для нотаток. Змінні витрати на виробництво одного блокноту складають 2,4 грн. Підприємство на плановий період одержало декілька пропозицій (ціни вказані без врахування ПДВ):

1. Продати через оптового посередника 480 тис. блокнотів за ціною 4,0 грн, при цьому розмір прибутку становитиме 160 тис. грн.

2. Продати через власну роздрібну мережу 280 тис. блокнотів за ціною 5,2 грн.

3. Продати через мілко оптового посередника 330 тис. блокнотів за ціною 4,5 грн.

Визначити найбільш привабливий для підприємства варіант збуту продукції.

Рішення

Прибуток підприємства визначається за формулою:

$$П = К \times Ц - К \times Вз_1 - Вп$$

де П – прибуток підприємства;

Ц – ціна продукції;

Вп – постійні витрати;

$Вз_1$ – змінні витрати на одиницю продукції;

К – обсяг продукції.

Із цієї формули знайдемо суму постійних витрат:

480 000 × 4,0 – 480 000 × 2,4 – Вп = 160 000 грн.

Вп = 608 000 грн.

Знайдемо розмір прибутку в разі другого варіанта збуту:

П = 280 000 × 5,2 – 280 000 × 2,4 – 608 000 = 176 000 грн.

У разі третього варіанта збуту:

П = 330 000 × 4,5 – 330 000 × 2,4 – 608 000 = 85 000 грн.

Таким чином, найбільш привабливим (за критерієм максимізації прибутку) буде варіант 2, оскільки прибуток в розмірі 176 000 грн максимальний.

Завдання 3. ТОВ "Харківспецзамовлення" виконує роботи з виготовлення парашутів за індивідуальними заказами. На наступний рік передбачаються такі витрати: прямі витрати праці – 6 500 год, пряма оплата праці – 38 000 грн, оплата непрямих витрат праці – 10 000 грн, амортизація обладнання і приміщень – 3 800 грн, орендна плата і місцеві податки – 5 800 грн, опалення, освітлення, енергоносії – 3 000 грн, витрати машинного часу – 2 400 год, прямі витрати матеріалів – 3 900 грн, непрямі витрати матеріалів – 400 грн, інші непрямі витрати – 280 грн.

Підприємство одержало замовлення на виготовлення парашутів. За попередніми розрахунками буде витрачено 18 год прямих витрат праці, 5 год машинного часу та матеріалів на суму 40 грн. Амортизація розподіляється у складі непрямих витрат. Непрямі витрати розподіляються пропорційно прямим витратам.

Визначити повні витрати на виконання замовлення: праці; машинного часу; матеріалів. Зробити висновок, щодо одержаних результатів.

Рішення

У першу чергу треба всі витрати поділити на прямі та непрямі:
прямі 38 000 + 3 900 = 41 900 грн (оплата праці і матеріали);
непрямі 10 000 + 38 000 + 5 800 + 3 000 + 400 + 280 = 23 280 грн.

Прямі витрати на замовлення:

матеріали 40 грн;

оплата праці 18 год × (38 000 грн : 6 500 год) = 105 грн.

Ставка розподілу непрямих витрат:

а) на одну людино-годину: 23 280 : 6 500 = 3,6 грн;

б) на одну машино-годину: 23 280 : 2 400 = 9,7 грн;

в) на 1 грн прямих витрат матеріалів: 23 280 : 3 900 = 6,0 грн.

Повні витрати на замовлення:

а) під час розподілу непрямих витрат пропорційно прямим витратам праці: 40 + 105 + 18 × 3,6 = 209,8 грн;

б) під час розподілу непрямих витрат пропорційно витратам машинного часу: 40 + 105 + 5 × 9,7 = 193,5 грн;

в) під час розподілу непрямих витрат пропорційно прямим витратам матеріалів: 40 + 105 + 40 × 6,0 = 385,0 грн.

Сума повних витрат, що відносяться на замовлення, залежить від прийнятого методу розподілу непрямих витрат. Різниця між сумою непрямих витрат, що припадають на замовлення, залежить від співвідношення показників трудомісткості, матеріаломісткості та машиномісткості окремого замовлення.

Завдання 4. Провести розподіл загальновиробничих витрат відповідно до П(С)БУ № 16. Вихідні дані для розрахунку наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку

№	Показники	Сума, грн
1	2	3
1	База розподілу за нормальною потужністю – обсяг діяльності за нормальною потужністю	8 000
2	Загальновиробничі витрати за нормальної потужності	50 000
3	Змінні загальновиробничі витрати за нормальної потужності	30 000

Закінчення табл. 2

1	2	3
4	Постійні загальновиробничі витрати за нормальної потужності	20 000
5	Фактичний обсяг діяльності за 1-й період	7 000
6	Фактичний обсяг діяльності за 2-ий період	10 500
7	Фактичні загальновиробничі витрати за 1-й період	56 000
8	Фактичні загальновиробничі витрати за 2-ий період	62 500

Рішення

1. Визначимо змінні витрати на 1 од. обсяг у діяльності = Змінні загальновиробничі витрати за нормальної потужності / База розподілу за нормальної потужності – обсяг діяльності за нормальної потужності = = 30 000 / 8 000 = 3,75.

2. Визначимо постійні витрати на 1 од. обсягу діяльності = Постійні загальновиробничі витрати за нормальної потужності / База розподілу за нормальної потужності – обсяг діяльності за нормальної потужності = = 20 000 / 8 000 = 2,5.

Таблиця 3

Розрахунок

№	Види загальновиробничих витрат	Методика розрахунку	1-й період, грн	2-й період, грн
1	2	3	4	5
3	Фактичні змінні загальновиробничі витрати	Змінні витрати на 1 од. обсягу діяльності.* Фактичний обсяг діяльності за період	3,75 × 7 000 = = 26 250	3,75 × 10 500 = = 39 375
4	Фактичні постійні загальновиробничі витрати	Фактичні загальновиробничі витрати – Фактичні змінні загальновиробничі витрати	56 000 – 26 250 = = 29 750	62 500 – 39 375 = = 23 125
5	З них: Постійні розподілені витрати	Постійні витрати на 1 од. обсягу діяльності * Фактичний обсяг діяльності	2,5 × 7 000 = = 17 500	2,5 × 10 500 = = 26 250 (не можуть перевищувати фактичні постійні загальновиробничі витрати) Тобто складуть 23 125

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5
6	Постійні нерозподілені витрати	Фактичні загальновиробничі витрати – Фактичні змінні загальновиробничі витрати – Постійні розподілені витрати	56 000 – 26 250 – – 17 500 = 12 250	62 500 – 39 375 – – 23 125 = 0

Завдання 5. ТОВ "Хліб України" виготовляє хліб двох сортів – першого і вищого. Прямі витрати на виробництво одиниці продукції наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Вихідні дані для вирішення завдання

Види витрат	Хліб	
	Першого ґатунку	Вищого ґатунку
Прямі витрати на оплату праці (ставка 6 грн за год), год	24	33
Прямі витрати на матеріали, грн	18	22
Обсяг виробництва на наступний рік, од.	45 000	15 000

Непрямі витрати розподіляються пропорційно прямим витратам на оплату праці. Під час формування ціни на підприємстві використовують націнку 23 %.

Загальна річна сума непрямих витрат становить 1 200 тис. грн, з них:

налагодження і переналагодження обладнання 360 тис. грн;

експлуатація і обслуговування обладнання – 420 тис. грн;

контроль якості продукції – 220 тис. грн;

витрати на оброблення замовлень – 200 тис. грн.

З метою більш об'єктивного розподілу непрямих витрат економіст підприємства виділив чинники витрат за видами діяльності (табл. 5).

Таблиця 5

Вихідні дані для вирішення завдання

Вид діяльності та чинник витрат	Усього	Хліб	
		першого ґатунку	вищого ґатунку
Налагодження і переналагодження обладнання, рази	100	30	70
Кількість перевірок якості	2 200	600	1 600
Кількість оброблених замовлень	5 500	1 750	3 750
Використання обладнання, тис. машино-год	550	380	170

Визначити повну собівартість та ціну хліба першого та вищого ґатунку, використовуючи традиційний метод розподілу непрямих витрат та метод АВС. Зробити висновок та дати рекомендації керівництву підприємства з питання ціноутворення.

Рішення

Визначимо ставку розподілу накладних витрат пропорційно прямим витратам праці:

1 200 000 грн : [(45 000 од. × 24/18) + (15 000 × 33/22)] = 14,55 грн на 1 люд.-год,

або 1 200 000 грн : [(45 000 × 24) + (15 000 × 33)] ×100 % = 76,19 % від прямої оплати праці.

Повна собівартість одиниці продукції за традиційним методом калькулювання розрахована в табл. 6.

Таблиця 6

Повна собівартість одиниці продукції за традиційним методом калькулювання, грн

Показники	Хліб	
	перший сорт	вищій сорт
1	2	3
Матеріали	18	22
Оплата праці	24	33

Закінчення табл. 6

1	2	3
Непрямі витрати (76,19 %)	18,29	25,15
Разом	60,29	80,15
23 % націнки	13,87	18,43
Ціна реалізації	74,16	98,58

Розподіл накладних витрат за видами діяльності (табл. 7).

Таблиця 7

Розподіл накладних витрат за видами діяльності

Витрати	Разом	Хліб	
		першого сорту	вищого сорту
Накладні:			
переналагодження обладнання (ставка розподілу 360 000 : 100 = 3 600 грн/раз)	360 000	108 000	252 000
контроль якості (ставка розподілу 220 000 : 2 200 = 100 грн/раз)	220 000	60 000	160 000
оброблення замовлень (ставка розподілу 200 000 : 5 500 = 36,3636 грн/замовлення)	200 000	63 636,36	136 363,64
використання обладнання (ставка розподілу 420 000 : 550 000 = 0,7636 грн/машино-год)	420 000	290 181,82	129 818,18
Разом, грн	1 200 000	521 818,18	678 181,82
Непрямі витрати на одиницю продукції, грн	X	11,60	45,21

Визначимо собівартість одиниці продукції за методом АВС в табл. 8.

Таким чином, ціна на продукцію першого сорту в разі традиційного методу калькулювання завищена, а на продукцію вищого сорту – занижена порівняно за витратами діяльності. Метод АВС дає більш реальну оцінку витрат на виробництво, тому ціну бажано встановити виходячи з останніх розрахунків – 65,93 та 123,26 грн/од.

Таблиця 8

Собівартість одиниці продукції за методом АВС, грн

Показники	Хліб	
	перший сорт	вищій сорт
Матеріали	18	22
Оплата праці	24	33
Непрямі витрати	11,60	45,21
Разом	53,60	100,21
23 % націнки	12,33	23,05
Ціна реалізації	65,93	123,26

Завдання 6. Харківський театр опери та балету, що утримується за рахунок місцевого бюджету, використовується для вистав харківської трупи, організації виставок, виступів гастрольних труп. Утримання обслуговуючого персоналу театру коштує 20 000 грн, а трупи артистів – 80 000 грн на місяць. Кожен місяць трупа готує новий спектакль і показує його 20 разів на місяць. У залі для глядачів 1 000 місць, з них 200 місць за ціною квитка 40 грн, 500 місць – 30 грн, 300 місць – 20 грн. У середньому заповненність зали під час вистав харківської трупи складає 50 %. Найчастіше кількість зайнятих місць розподіляється рівномірно за ціновими категоріями.

Витрати театру на постановку складають: театральні костюми та реквізит – 35 000 грн, декорації – 24 000 грн, оплата тимчасових працівників для обслуговування вистави і продажу квитків – 4 000 грн. Виручка від продажу програм компенсує витрати на їх виготовлення, але за розміщену в них рекламу театр додатково отримує 8 000 грн від рекламодавців.

Витрати на утримання театру, а саме, опалення та освітлення – 10 000 грн.

Під час вистав у театрі працює буфет, який дає театру щомісяця 12 000 грн чистого доходу, витрати на продукти і напої для бару – 8 000 грн.

До керівництва театру звернулася гастрольна театральна трупа з пропозицією щодо оренди театру терміном на один місяць (25 вистав).

За оренду трупа згодна виплачувати 60 % доходу від продажу квитків. Очікується, що перші 10 вистав гастрольної трупи театр буде заповнений на 100 %, а решту вистав – на дві третини. Для збільшення кількості глядачів пропонується вартість квитків на вистави знизити на 5 грн порівняно з діючими цінами на вистави харківської трупи. За час оренди витрати театру на опалення, освітлення, оплату співробітників і акторів не зміняться. Квитки продаватимуть працівники театру. Обсяг реалізації буфету та програм не зміниться.

Визначити:

1) чи доцільно керівництву театру прийняти пропозицію гастрольної трупи;

2) яке заповнення театру повинно бути протягом останніх 15 вистав, щоб: театр повністю компенсував свої витрати; з фінансової точки зору адміністрація була байдужою до питання оренди театру;

3) які ще чинники можуть вплинути на рішення про доцільність оренди театру.

Рішення

Це завдання має декілька варіантів вирішення. Який із них обрати – залежить від потреби детальності аналізу, часу, відведеного на цю роботу; тривалості періоду, на який ведеться розрахунок; наявної інформації тощо.

Для детального аналізу необхідно скласти кошторис витрат для різних варіантів розв'язання та порівняти очікувані доходи з можливими витратами. Для експрес-аналізу досить порівняти лише релевантні доходи та витрати і визначити відхилення фінансового результату. Пропонується використовувати два методи рішення.

1. Знайдемо релевантні доходи театру:

а) на виставах харківської трупи:

у разі повного заповнення театру з розрахунку на одну виставу:

200 місць × 40 грн = 8 000 грн

500 місць × 30 грн = 15 000 грн

300 місць × 20 грн = 6 000 грн

Разом 29 000 грн

у разі заповнення театру наполовину з розрахунку на 20 вистав за місяць:

29 000 × 0,5 × 20 = 290 000 грн;

б) на виставах гастрольної трупи:

у разі повного заповнення театру з розрахунку на одну виставу:

200 місць × 35 грн = 7 000 грн

500 місць × 25 грн = 12 500 грн

300 місць × 15 грн = 4 500 грн

Разом 24 000 грн

у разі повного заповнення театру з розрахунку на 10 вистав:

24 000 × 10 × 0,6 = 144 000 грн;

у разі заповнення театру на дві третини з розрахунку на 15 вистав:

24 000 × 2/3 × 15 × 0,6 = 144 000 грн.

Усього дохід театру від вистав гастрольної трупи:

144 000 + 144 000 = 288 000 грн;

в) відхилення (зменшення) доходу під час прийняття пропозиції щодо оренди театру складає:

288 000 – 290 000 = – 2 000 грн.

Доходи від реалізації закусок та напоїв, а також від реклами на програмах очікуються без зміни, тому їх можна не враховувати для оцінки доцільності оренди театру. Відносно цього розв'язку вони не релевантні.

Визначимо релевантні витрати театру:

витрати на костюми та реквізити – 35 000 грн;

витрати на декорації – 24 000 грн.

Разом – 59 000 грн.

Ці витрати не будуть понесені за час оренди театру, адже харківська трупа не буде готувати новий спектакль. Тому ця сума витрат дасть економію театру.

Таким чином, витрати театру під час прийняття пропозиції щодо оренди зменшаться на 59 000 грн, а доходи – на 2 000 грн, тобто прибуток зросте на 57 000 грн. Це означає, що з економічної точки зору буде доцільним прийняти пропозицію щодо оренди театру гастрольною трупою.

2. Проаналізуймо повні витрат і доходи:

1) на виставах харківської трупи:

а) повні витрати театру = 20 000 + 80 000 + 35 000 + 24 000 + 4 000 + + 10 000 + 8 000 = 181 000 грн;

б) загальна сума доходу = 290 000 + 8 000 + 12 000 = 310 000 грн;

в) прибуток = 310 000 – 181 000 = 129 000 грн (за місяць);

2) на виставах гастрольної трупи:

а) витрати театру = 181 000 – 59 000 = 122 000 грн;

б) сума доходу = 288 000 + 12 000 + 8 000 = 308 000 грн;

в) прибуток = 308 000 – 122 000 = 186 000 грн;

3) відхилення прибутку в разі прийняття пропозиції про оренду театру – 186 000 – 129 000 = + 57 000 грн (збільшення), що свідчить про доцільність прийняття даної пропозиції.

Отже, аналіз релевантних витрат дає можливість значно зменшити обсяги обчислюваних робіт для об'єктивної оцінки альтернативних варіантів поведінки і прискорити прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень.

Для відповіді на запитання, яке заповнення театру повинно бути протягом останніх 15 вистав, щоб театр повністю компенсував свої витрати виконаємо такі розрахунки:

а) у разі повного наповнення театру протягом перших 10 вистав гастрольної трупи доходи театру складуть 122 000 – 8 000 = 114 000 грн (без урахування доходів від реклами та продажу закусок і напоїв);

б) загальна сума витрат театру на організацію вистав гастрольної трупи (без вартості закусок та напоїв) – 144 000 грн;

в) сума доходу, необхідна для покриття витрат після перших 10 вистав:

144 000 – 114 000 = 30 000 грн;

г) цей доход можна одержати з решти 15 вистав у разі наповнення театру, прийнятому за *у*:

24 000 × у × 15 × 0,6 = 30 000, звідси

у = 0,1389, або 13,89 %.

Для того, щоб театр отримав прибуток на рівні, який йому забезпечує місцева трупа (саме за такої умови адміністрація буде

байдужою до питання оренди), необхідно від решти 15 вистав гастрольної трупи одержати доходу:

30 000 + 129 000 (прибуток від вистав "звичайної" діяльності) = = 159 000 грн.

Отже, прийнявши рівень заповнення театру за *у,* визначимо:

24 000 × у × 15 × 0,6 = 159 000, звідси

у = 0,736, або 73,61 %.

Таким чином, якщо перші 10 вистав гастрольної трупи пройдуть у разі повного заповнення театру, то решта – 15 вистав – задовольнить фінансові вимоги адміністрації в разі заповнення театру на 73,61 %, що забезпечить театру "звичайну" суму прибутку.

На рішення адміністрації про доцільність укладання контракту з гастрольною трупою можуть вплинути та інші чинники, серед яких доцільно виділити:

а) надійність попередніх оцінок про популярність гастрольної трупи у глядачів міста та очікуваний рівень відвідувань вистав;

б) пропозиції інших гастрольних труп на більш вигідних умовах;

в) моральний стан акторів харківської трупи під час їх вимушеної бездіяльності або діяльності, відмінної від звичайної (якщо вони не будуть зайняті підготовкою інших вистав);

г) зміни у настроях глядачів (після відвідування вистав гастрольної трупи) відносно якості вистав харківської трупи, якості театральних костюмів, декорацій і т. ін., що зумовить додаткові витрати театру в майбутньому тощо.

Розділ 2. Практичні завдання

Практичні завдання
за темою 1. Загальна характеристика та класифікація витрат на підприємстві

Завдання 1.1. Розподілити витрати наведені в табл. 1.1, згідно із запропонованими класифікаційними ознаками:

за способом перенесення вартості на продукцію (прямі та непрямі);

за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат (змінні, постійні);

за цільовою спрямованістю та техніко-економічним призначенням (основні, накладні);

за відношенням до собівартості продукції (на продукцію (виробничі), витрати періоду (адміністративні, збутові));

за видами витрат (економічними елементами та калькуляційними статтями).

Таблиця 1.1

Витрати підприємства

№	Витрати	№	Витрати
1	2	3	4
1	Амортизація виробничого устаткування за умови випуску одного продукту (крім виробничого методу нарахування амортизації)	10	Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату робітника відділу збуту
2	Амортизація виробничого устаткування за умови випуску 3-х видів продукції	11	Паливо та електроенергія на технологічні цілі
3	Амортизація виробничого устаткування за умови нарахування амортизації виробничим методом	12	Плата за розрахунково-касове обслуговування в банку
4	Паливо для службового автомобіля директора	13	Амортизація комп'ютеру, встановленого в офісі директора
5	Основні матеріали	14	Матеріали для ремонту тари
6	Аудиторські та юридичні послуги	15	Освітленні приміщення офісу
7	Амортизація будівлі столової	16	Вода для технологічних цілей
8	Основна заробітна плата робочого, працюючого на відрядній системі оплати праці	17	Основна заробітна плата робочого, працюючого на погодинній системі оплати праці
9	Рекламні акції	18	Нотаріальні дії

Закінчення табл. 1.1

1	2	3	4
19	Додаткова заробітна плата менеджера зі збуту	32	Витрати на проведення зборів акціонерів
20	Заробітна плата директора фірми	33	Комплектуючі вироби
21	Заробітна плата начальника цеху	34	Судові витрати
22	Заробітна плата головного бухгалтера	35	Маркетингові дослідження
23	Службові відрядження головного економіста	36	Гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування
24	Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату допоміжному робітнику	37	Придбання короткострокового торгового патенту
25	Заробітна плата пакувальниці на складі	38	Технічний контроль за якістю продукції
26	Заробітна плата економіста цеху	39	Транспортування готової продукції
27	Службові відрядження налаштувальника обладнання	40	Заправка картриджа для принтера директора
28	Послуги зв'язку відділу збуту	41	Придбання охоронної сигналізації
29	Послуги зв'язку цеху	42	Спецодяг для основних робітників
30	Мобільний зв'язок директора	43	Упаковка готової продукції
31	Удосконалення технології та організації виробництва	44	Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату робочого

Завдання 1.2. Визначити, до якої калькуляційної статті належать витрати, наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Витрати підприємства

№	Витрати	№	Витрати
1	2	3	4
1	Охорона праці	9	Витрати на збереження екологічних відходів
2	Оплата праці апарата управління цехом	10	Перевірка вимірювальної апаратури
3	Оплата праці контролерів ОТК	11	Гарячу та холодну воду, які використовуються в процесі
4	Оплата службових відряджень персоналу цеху	12	Перепідготовка кадрів
5	Суми матеріальної допомоги апарата управління цехом	13	Плата за землю
6	Малоцінні та швидкозношувані предмети	14	Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату робочого
7	Оплата праці загально виробничого персоналу	15	Витрати від браку
8	Амортизація нематеріальних активів загально виробничого призначення	16	Оплата простоїв за нормами діючого законодавства

Закінчення табл. 1.2

1	2	3	4
17	Допоміжні матеріали	22	Вартість запасних частин
18	Вартість мастильних матеріалів для обладнання	23	Медогляд працівників
19	Роботи та послуги виробничого характеру, які виконується сторонніми організаціями	24	Оплата праці робітників, що обслуговують підйомно-транспортне устаткування
20	Нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей	25	Оплата навчальних відпусток
21	Плата за забруднення навколишнього середовища	26	Витрати на перевезення працівників до місця роботи і назад

Завдання 1.3. Визначити, до якого елементу витрат належать витрати, наведені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Витрати підприємства

№	Витрати	№	Витрати
1	Амортизація невиробничого обладнання	15	Оплата експортного мита та митних зборів
2	Вартість продукції, що видається в порядку натуральної оплати працівникам згідно діючого законодавства	16	Будівельні матеріали, які використовуються як основні так і допоміжні матеріали в операційній діяльності підприємства
3	Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату робочого	17	Оприлюднення річного звіту акціонерного товариства
4	Спецодяг та спецвзуття	18	Оплата праці у вихідні і святкові дні
5	Запасні частини, які використовуються для ремонту основних засобів	19	Витрати, пов'язані з наданням безкоштовного проїзду працівникам у залізничному транспорті
6	Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату директора	20	Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби
7	Премії за виконання та перевиконання виробничих завдань	21	Податки, збори та інші обов'язкові платежі
8	Придбання літератури	22	Сплата за участь у семінарах
9	Амортизація нематеріальних активів	23	Гарантійний ремонт
10	Транспортне обслуговування	24	Проведення аудиту
11	Мило та інші миючі засоби, молоко і лікувально-профілактичне харчування	25	Оплата щорічних, додаткових, навчальних відпусток
12	Витрати на відрядження	26	Проведення рекламних заходів
13	Придбання ліцензій	27	Страхування ризиків
14	Тара й тарні матеріали	28	Амортизація виробничого обладнання

Завдання 1.4. У табл. 1.4 подано дані щодо рівня виробництва та витрат за період. Визначити змінні витрати на одиницю продукції та загальні постійні витрати, використовуючи метод вищої-нищої крапки.

Таблиця 1.4

Вихідні дані

Період, місяць	Обсяг виробництва, машино-год	Загальні витрати, тис. грн
1	102	17 850
2	75	14 445
3	123	19 740
4	117	18 700
5	175	22 645
6	156	22 140

Завдання 1.5. Підприємство має нерухомість у невеличкому селищі, продати яку на даний момент не має можливості. Амортизація об'єкта за місяць склала 20 тис. грн. У підприємства є 2 альтернативи:

1) зупинити виробництво;

2) запустити виробництво.

Обрати найпривабливіший варіант, виходячи з даних, наведених в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Вихідні дані

Стаття, грн/місяць	1-а альтернатива	2-а альтернатива
Дохід від реалізації продукції	0	30 000
Витрати на електроенергію	0	2 000
Витрати на матеріали	0	15 000
Витрати на з/п	0	3 000
Амортизація	20 000	20 000
Накладні витрати	0	5 000
Прибуток (збиток)	?	?

Завдання 1.6. На основі даних, наведених в табл. 1.6, скласти звіт про фінансові результати підприємства за період.

Таблиця 1.6

Вихідні дані

Показник	Сума, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції	1 250 000
Прямі матеріали на початок періоду	20 000
Придбано прямих матеріалів	80 000
Прямі матеріали на кінець періоду	10 000
Прямі витрати на оплату праці	340 000
Амортизація будівлі цеху	50 000
Амортизація виробничого обладнання	80 000
Мастильні матеріали для обладнання	4 000
Чистячі матеріали для цеху	400
Витрати на оплату праці працівників загальновиробничого призначення	120 000
Опалення, освітлення цеху	12 000
Незавершене виробництво на початок місяця	170 000
Незавершене виробництво на кінець місяця	180 000
Готова продукція на початок місяця	200 000
Готова продукція на кінець місяця	150 000
Витрати на рекламу	80 000
Фінансові витрати	10 000
Адміністративні витрати	250 000

Завдання 1.7. На основі даних, наведених в табл. 1.7, визначити невідомі показники.

Таблиця 1.7

Вихідні дані

Найменування статей, грн	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4
1	2	3	4	5
1. Дохід від реалізації (чистий)	5 550 000	6 798 000	4 820 000	?
2. Залишки сировини на початок періоду	1 350 000	5 430 000	?	1 780 000
3. Придбано сировини	2 080 000	?	3 250 000	4 800 000
4. Залишки сировини на кінець періоду	?	3 620 000	2 430 000	795 000

Закінчення табл. 1.7

1	2	3	4	5
5. Витрати сировини за період	2 150 000	6 310 000	2 770 000	?
6. Незавершене виробництво на початок періоду	450 000	360 000	?	430 000
7. Зарплата виробничих робітників	720 000	?	279 000	328 000
8. Амортизація виробничого обладнання	?	245 000	386 000	430 000
9. Загальновиробничі витрати	298 000	485 000	726 000	893 000
10. Незавершене виробництво на кінець періоду	330 000	280 000	540 000	?
11. Собівартість виготовленої продукції	?	7 565 000	3 901 000	7 671 000
12. Залишки готової продукції на початок періоду	530 000	?	420 000	720 000
13. Залишки готової продукції на кінець періоду	248 000	1 155 000	761 000	?
14. Собівартість реалізованої продукції	3 890 000	6 800 000	?	7 980 000
15. Валовий прибуток	?	?	1 260 000	1 580 000
16. Витрати на збут	210 000	?	48 000	395 000
17. Адміністративні витрати	?	42 000	?	847 000
18. Операційний прибуток	605 000	–59 000	254 000	?

Практичні завдання за темою 2. Облік та аналіз витрат на матеріали, оплату праці та виробничих накладних витрат

Завдання 2.1. Провести оцінювання запасів всіма відомими вам методами, якщо відомо, що для виробництва готової продукції необхідно 80 одиниць комплектуючих А та 90 одиниць комплектуючих Б. Вихідні дані для вирішення завдання наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Вихідні дані для вирішення завдання

Показники	Кількість, одиниць	Собівартість одиниці, грн
Залишок на 01.03.18:		
А	50	75,0
Б	70	25,0
Придбано у звітному періоді		
А (05.03.18)	20	76,0
Б (15.03.18)	100	27,0
А (27.03.18)	30	78,0

Завдання 2.2. Використання виробничих запасів під час виготовлення продукції характеризується даними, наведеними в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Вихідні дані для вирішення завдання

Показники	Од. виміру	Кількість	Собівартість одиниці, грн
Залишки виробничих запасів на 01.04.18:			
дошки – (17.03.18)	$м^3$	9,0	153,80
цвяхи – (26.03.18)	кг	150	2,09
Придбано виробничих запасів у звітному місяці:			
дошки – (7.04.18)	$м^3$	5,3	164,75
дошки – (21.04.18)	$м^3$	4,7	182,46
цвяхи – (04.04.18)	кг	45	2,36
цвяхи – (26.04.18)	кг	50	2,97
Витрачено виробничих запасів у звітному місяці:			
дошки	$м^3$	12	–
цвяхи	кг	216	–

Провести оцінювання запасів тим методом, за якого:

прибуток підприємства буде найменший;

прибуток підприємства буде найбільший.

Завдання 2.3. Підприємство "Літо" продало 1 200 одиниць продукції 20.05.18 та 1 300 одиниць 25.10.18 за ціною 98 грн за одиницю. Підприємство здійснило поточні витрати в сумі 14 грн на одиницю

у зв'язку з продажем продукції та почала рік із наступною кількістю продукції, а також здійснила наступні придбання товарів:

Таблиця 2.3

Вихідні дані

Дата	Операція	Кількість, од.	Ціна, грн
01.01.18	Запаси на початок періоду	740	58
02.05.18	Придбання	700	59
14.07.18	Придбання	600	61
29.09.18	Придбання	500	64
18.12.18	Придбання	800	65

Необхідно скласти звіти про фінансові результати підприємства, за умови що підприємство використовує:

постійну (безперервну) систему обліку товарно-матеріальних запасів, а оцінювання запасів на кінець періоду здійснюється на основі методів: а) FIFO; б) LIFO; в) середньозваженої собівартості;

періодичну систему обліку товарно-матеріальних запасів, а оцінювання запасів на кінець періоду здійснюється на основі методів: а) FIFO; б) LIFO; в) середньозваженої собівартості.

Завдання 2.4. Підприємство протягом звітного періоду виконало три замовлення. Вартість матеріалів та заробітна плата робітників-відрядників прямо відноситься на собівартість окремого замовлення. Виробнича собівартість в цілому по підприємству склала 780 тис. грн, зокрема:

матеріальні витрати – 402 тис. грн;

витрати на оплату праці – 136 тис. грн;

розподілені загальновиробничі витрати – 214 тис. грн;

інші прямі – 28 тис. грн.

Розподіл прямих витрат між замовленнями наведено в табл. 2.4. Охарактеризувати існуючі методи розподілу витрат між замовленнями та провести розподіл витрат за одним із них та визначити виробничу собівартість кожного замовлення.

Таблиця 2.4

Розподіл прямих витрат між замовленнями

Замовлення	Прямі витрати, тис. грн		
	Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Інші прямі витрати
Замовлення А	170	53	9
Замовлення Б	102	41	7
Замовлення В	130	42	12

Завдання 2.5. Дані щодо діяльності основного цеху у звітному році наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Вихідні дані

Показник	Значення
Прямі матеріальні витрати	450 000 грн
Прямі витрати на оплату праці	900 000 грн
Витрати часу робітників	120 000 год
Час роботи обладнання	90 000 машино-годин
Обсяг виробництва	50 000 одиниць
Виробничі накладні витрати	1 350 000 грн

Для виготовлення одиниці продукції необхідно:

Прямі матеріальні витрати на одиницю продукції – 40 грн.

Прямі витрати на оплату праці на одиницю продукції – 30 грн.

Прямі витрати праці на одиницю продукції – 12 годин.

Час оброблення одиниці продукції – 15 машино-годин.

Визначити ставку розподілу виробничих накладних витрат та суму витрат на одиницю продукції, використовуючи різні бази розподілу.

Завдання 2.6. Загальновиробничі накладні втрати підприємства Arcadia складають 900 000 грн. База розподілу накладних витрат – години праці основних робітників (60 000 годин за період).

Для випуску продукту Z необхідно 15 годин праці основних робітників в цеху С та 5 годин – в цеху В, при цьому він не проходить через цех А. Дані за цехами наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Вихідні дані

Показник	Цех А	Цех В	Цех С	Усього
Накладні витрати, грн	200 000	600 000	100 000	900 000
Час роботи основних робітників, години	20 000	20 000	20 000	60 000

Розподілити накладні витрати на продукт Z, використовуючи загальнозаводські та цехові ставки розподілу витрат.

Завдання 2.7. Провести розподіл загальновиробничих витрат відповідно до П(С)БУ № 16. Вихідні дані для розрахунку наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Вихідні дані для розрахунку

№	Показники	Сума, грн
1	База розподілу за нормальною потужністю – обсяг діяльності за нормальною потужністю	8 000
2	Загальновиробничі витрати за нормальної потужності	50 000
3	Змінні загальновиробничі витрати за нормальної потужності	30 000
4	Постійні загальновиробничі витрати за нормальної потужності	20 000
5	Фактичний обсяг діяльності за 1-й період	7 000
6	Фактичний обсяг діяльності за 2-ий період	10 500
7	Фактичні загальновиробничі витрати за 1-й період	56 000
8	Фактичні загальновиробничі витрати за 2-ий період	62 500

Завдання 2.8. Розподілити виробничі накладні витрати на кожен виріб меблевої фабрики, якщо підприємство виготовляє 3 види продукції, а дані щодо обсягу виробництва та використаного часу наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Вихідні дані

Найменування продукції	Фактичний час виготовлення готової продукції, машино-години	Кількість готових виробів, од.
Стіл	3 000	150
Стілець	1 500	150
Табурет	500	100

Склад виробничих накладних витрат наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Вихідні дані

Статті накладних витрат	Сума, грн
Зарплата допоміжних робочих	25 000
Оренда виробничого цеху	12 000
Витрати на освітлення	6 000
Витрати на обслуговування обладнання	7 000

Завдання 2.9. До виробничої структури підприємства входять два основних підрозділи та три допоміжних. Необхідно розподілити витрати допоміжних підрозділів між основними за допомогою відомих вам методів розподілу витрат. Вихідні дані для вирішення завдання наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Вихідні дані для вирішення завдання

Показники	Допоміжні підрозділи		
	Д1	Д2	Д3
Сума витрат за кожним підрозділом, грн	40 000	48 000	32 000
Обсяг наданих послуг, %			
основному підрозділу О1	40	40	30
основному підрозділу О2	30	40	50
допоміжному підрозділу Д1	–	10	15
допоміжному підрозділу Д2	10	–	5
допоміжному підрозділу Д3	20	10	–

Завдання 2.10. У структурі підприємства є два основних цеха (механічний та збиральний) та три обслуговуючих підрозділи (ремонтний цех, склад матеріалів, їдальня). Вихідні дані щодо роботи підрозділів підприємства наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Вихідні дані

Показники	Механічний цех (0_1)	Збиральний цех (0_2)	Склад матеріалів (B_1)	Ремонтний цех (B_2)	Їдальня (B_3)	Усього
1	2	3	4	5	6	7
Накладні витрати, грн	800 000	1 000 000	160 000	240 000	200 000	2 400 000

Закінчення табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7
Чисельність працюючих, осіб	900	1 500	300	300	10	3 010
Вартість замовних матеріалів, грн	300 000	400 000	–	200 000	100 000	1 000 000
Обсяг ремонтних робіт, годин	70 000	30 000	–	–	–	100 000

Розподіл послуг для підрозділів доцільно проводити на основі:

вартості матеріалів – для послуг складу;

обсягу ремонтних робіт – для ремонтного цеху;

чисельності працюючих – для їдальні.

Розподілити виробничі накладні витрати обслуговуючих підрозділів усіма відомими вам способами.

Завдання 2.11. ТОВ "Консоль" виготовляє продукцію у трьох основних цехах. Крім того, воно має два відділи загального призначення: постачання та конструкторський. За звітний період загальновиробничі витрати підприємства в розрізі окремих підрозділів наведено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Вихідні дані для вирішення завдання

Показник діяльності та витрат	Основні центри витрат			Відділ постачання	Конструк-торський відділ	Разом
	№ 1	№ 2	№ 3			
1	2	3	4	5	6	7
Площа приміщень, $м^2$	800	1 100	1 000	450	650	4 000
Об'єм приміщень, $м^3$	7 200	10 000	9 000	3 600	5 200	35 000
Витрати на електро-енергію, грн	250	200	150	75	125	800
Непряма оплата праці, грн	700	700	750	1 600	3 200	6 950
Складські та транс-портні витрати, грн	125	75	100	225	375	900

Закінчення табл. 2.12

1	2	3	4	5	6	7
Орендна плата, грн	–	–	–	–	–	1 800
Витрати на опалення приміщень, грн	–	–	–	–	–	350
Прямі витрати праці, люд.-год	660	850	990	–	–	2 500

Орендна плата відноситься пропорційно площі приміщень, витрати на опалення приміщень – пропорційно їх об'єму (кубатурі). Витрати відділів постачання та конструкторського поділяються за виробами пропорційно прямим витратам праці в цих цехах.

Необхідно визначити коефіцієнти розподілу виробничих накладних витрат для кожного цеху за виробами, для чого спочатку розподілити витрати відділів постачання та конструкторського з їх віднесенням на основні центри витрат.

Практичні завдання
за темою 3. Системи та методи калькулювання витрат

Завдання 3.1. ТОВ "Харківспецзамовлення" виконує роботи з виготовлення парашутів за індивідуальними заказами. На наступний рік передбачаються такі витрати: прямі витрати праці – 6 500 год, пряма оплата праці – 38 000 грн, оплата непрямих витрат праці – 10 000 грн, амортизація обладнання і приміщень – 3800 грн, орендна плата і місцеві податки – 5 800 грн, опалення, освітлення, енергоносії – 3 000 грн, витрати машинного часу – 2 400 год, прямі витрати матеріалів – 3 900 грн, непрямі витрати матеріалів – 400 грн, інші непрямі витрати – 280 грн.

Підприємство одержало замовлення на виготовлення парашутів. За попередніми розрахунками буде витрачено 18 год прямих витрат праці, 5 год машинного часу та матеріалів на суму 40 грн. Амортизація розподіляється у складі непрямих витрат. Непрямі витрати розподіляються пропорційно прямим витратам.

Визначити повні витрати на виконання замовлення: праці; машинного часу; матеріалів. Зробити висновок щодо одержаних результатів.

Завдання 3.2. ЧП "Кристал" виготовляє жіночій одяг, а саме, юбки. Підприємство застосовує нормативну систему обліку. Необхідно визначити і проаналізувати відхилення фактичних витрат від нормативних за матеріалами, оплатою праці та загальновиробничими витратами, якщо відомо фактично протягом року було виготовлено 1 300 юбок.

За нормою передбачено, що на 1 юбку треба 1 м тканини, нормативна вартість якої складає 40 грн за 1 м. Фактично протягом місяця було придбано 2 500 м на суму 87 658 грн, а на виробництво витрачено – 250 м.

За встановленою нормою швачка повинна витрачати 1 годину для пошиву 1 юбки, за встановленою нормою оплати праці 15 грн за 1 годину. Фактичні витрати прямої праці склали 3 876 год, за нормативних – 4 000 люд.-год. Загальний фонд оплати праці 20 000 грн.

Формула гнучкого кошторису загальновиробничих витрат на місяць 15 600 грн + 2,50 грн на 1 год. прямих витрат праці; фактична сума загальновиробничих витрат – 25 880 грн.

Завдання 3.3. Підприємство виготовляє продукцію – металеві трубки в цеху № 1 та в цеху № 2. Відомо, що виробничі накладні витрати в цеху № 1 розподіляються на основі машино-годин, а в цеху № 2 – трудо-годин. На початок року були розраховані наступні планові дані, що наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні дані для вирішення завдання

Показники	Цех № 1	Цех № 2
Пряма заробітна плата, грн	420 000	768 000
Виробничі накладні витрати, грн	432 000	210 000
Час роботи обладнання, машино-години	72 000	1 800
Час роботи основних працівників, трудо-години	36 000	50 000

Протягом звітного періоду було розпочато та закінчено замовлення № 50 на виготовлення 4 000 одиниць продукції. Вихідні дані щодо витрат на замовлення № 50 наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для вирішення завдання

Показники	Цех № 1	Цех № 2
Прямі матеріальні витрати, грн	12 200	25 000
Пряма заробітна плата, грн	16 000	32 000
Час роботи основних робочих, трудо-години	1 300	2 000
Час роботи обладнання, машино-години	2 400	200

Необхідно визначити витрати на замовлення № 50 та собівартість одиниці продукції.

Завдання 3.4. Підприємство використовує позамовний метод калькулювання собівартості одиниці продукції. Залишки за рахунками на початок періоду:.

Матеріали – 40 420 грн;

Незавершене виробництво (замовлення К-2) – 59 100 грн;

Готова продукція (замовлення К-1) – 71 700 грн.

Вихідні дані щодо витрат за рік наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Вихідні дані щодо витрат за рік

Протягом року на замовлення були відпущені наступні матеріали: (грн)		Прямі трудові витрати за рік: (грн)	
Замовлення К-2	17 000	Замовлення К-2	35 300
Замовлення К-4	42 800	Замовлення К-4	43 480
Замовлення К-6	54 500	Замовлення К-6	65 600

Підприємство придбало матеріали один раз на рік на суму 126 500 грн. Для всіх замовлень використовуються однакові матеріали. У наступному році підприємство використовує коефіцієнт списання загальновиробничих витрат 150 % від прямих трудових витрат затрат у гривнах. Два замовлення К-2 та К-4 були закінчені, замовлення К-1 та К-2 були

відвантажені покупцям. Замовлення К-1 складається з 3 000 одиниць, замовлення К-2 – з 5 500 одиниць та замовлення К-4 – з 4 800 одиниць продукції. Необхідно визначити собівартість замовлень, що виготовляються протягом року. Розрахувати:

собівартість одиниці продукції замовлень К-1, К-2 та К-4.

залишки за рахунками запасів (готова продукція на кінець періоду, незавершене виробництво на кінець періоду, матеріальні витрати на кінець періоду).

Завдання 3. 5. Підприємство використовує попроцесне калькулювання. Вихідні дані про відділ збирання продукту "Х" наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Вихідні дані для вирішення завдання

Показник	Всього	У тому числі:		
		матеріали	заробітна платня	виробничі накладні витрати
Незавершене виробництво на початок періоду (фізичних одиниць)	40	100 %	60 %	30 %
Незавершене виробництво на початок періоду (грн)	8 000	2 000	4 500	1 500
Запуск (фізичних одиниць)	160	–	–	–
Витрати (грн)	26 000	15 000	3 000	8 000
Готова продукція (фізичних одиниць)	140	–	–	–
Незавершене виробництво на кінець періоду (фізичних одиниць)	60	100 %	60 %	20 %

Розрахувати собівартість одиниці продукції, використовуючи метод ФІФО та середньозваженої собівартості.

Завдання 3.6. На підприємстві виготовлення продукції здійснюється у два процеси Х и У. Основні матеріали видаються в оброблення на початку процесу Х, додаткові – під час процесу У, коли цей процес завершено на 70 %. Конверсійні витрати додаються рівномірно протягом обох процесів. Одиниці готової продукції безпосередньо передаються з процесу Х на процес У, а з процесу У – на склад готової продукції. Дані за звітній період наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Вихідні дані для вирішення завдання

Показник	Процес Х	Процес У
Незавершене виробництво на початок періоду	6 000 од. зі ступенем завершення 60 %, включаючи матеріали на 72 000 грн та конверсійні витрати 45 900 грн	2 000 од. зі ступенем завершення 80 %, включаючи собівартість попереднього процесу 91 800 грн, матеріали 12 000 грн
Продукція, оброблення якої розпочато протягом звітного періоду, од.	16 000	18 000
Незавершене виробництво на кінець періоду	4 000 од., зі ступенем завершення 75 %	8 000 од., зі ступенем завершення 50 %
Вартість матеріалів, доданих за звітній період, грн	192 000	60 000
Конверсійні витрати, додані за звітній період	225 000	259 200

Визначити собівартість готової продукції та незавершеного виробництва для процесу Х та У методом середньозваженої собівартості та ФІФО.

Практичні завдання за темою 4. Калькулювання витрат на окремі види продукції

Завдання 4.1. За результатами комплексного виробництва підприємство отримує 3 хімічних продукта, кожний з яких проходить подальше оброблення після точки розподілу. Комплексні витрати за місяць становили 40 000 грн. Інші дані наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Вихідні дані

Показник	Продукт А	Продукт Б	Продукт С
Ціна за літр в точці розподілу, грн/літр	6	8	9
Ціна за літр готової продукції (після оброблення), грн/літр	10	20	30
Витрати на оброблення після точки розподілу, грн	20 000	10 000	22 500
Вихід, літр	3 500	2 500	2 000

Визначте:

1. Прибуток від продажу готових продуктів А, В, С, якщо комплексні витрати розподіляються між продуктами на основі метода натуральних показників.

2. Прибуток від продажу готових продуктів А, В, С, якщо комплексні витрати розподілені між продуктами на основі методу натуральних показників, а продукти продані в точці розподілу.

3. Суму комплексних витрат, розподілених на продукти А, В, С, якщо комплексні витрати розподілені між продуктами на основі методу вартості продажу (ринкової вартості) в точці розподілу.

4. Суму комплексних витрат, розподілених на продукти А, В, С, якщо комплексні витрати розподіляються між продуктами на основі методу постійного відсотку валового прибутку.

5. Суму комплексних витрат, розподілених на продукти А, В, С, якщо комплексні витрати розподілені між продуктами на основі методу чистої вартості реалізації.

Завдання 4.2. Кожного дня м'ясник покупає свиню вагою 200 кг за 300 дол. Свиню можна розподілити та отримати наступні 5 продуктів (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Вихідні дані

Продукти	Ціна за 1 кг, дол.	Вага, кг
Вирізка	4	30
Окорок	3	50
Грудинка	1,6	100
Свинячі ніжки	1	15
Шкура	10	5
Усього	–	200

У перший день м'ясник покупає свиню. Комплексні витрати розподіляються на базі їх відносної ваги. Визначити прибуток, який отримає м'ясник.

На другий день м'ясник покупає таку саму свиню та викидає свинячі ніжки, тому що вони є збитковими. Тепер вихід продукції складає 185 кг.

Комплексні витрати розподіляються на базі їх відносної ваги. Визначити прибуток, який отримає м'ясник.

У третій день м'ясник покупає таку ж свиню та викидає свинячі ніжки та грудинку тому, що вони є збитковими. Тепер вихід продукції складає 85 кг. Комплексні витрати розподіляються на базі їх відносної ваги. Визначити прибуток, який отримає м'ясник.

У четвертий день м'ясник покупає таку ж свиню та викидає свинячі ніжки, грудинку, окорок тому, що вони є збитковими. Тепер вихід продукції складає 35 кг. Комплексні витрати розподіляються на базі їх відносної ваги. Визначити прибуток, який отримає м'ясник.

У п'ятий день м'ясник покупає таку ж свиню та викидає свинячі ніжки, грудинку, окорок та вирізку тому, що вони є збиткові. Тепер вихід продукції складає 5 кг. Комплексні витрати розподіляються на базі їх відносної ваги. Визначити прибуток, який отримає м'ясник.

На шостий день м'ясник покупає таку ж свиню та викидає її всю тому, що кожний продукт є збитковим. Визначити прибуток, який отримає м'ясник.

Необхідно:

1. Прокоментувати рішення м'ясника за 6 днів.
2. Який прибуток отримав би м'ясник під час використання методу вартості продаж в точці розподілу.

Завдання 4.3. Підприємство виготовляє добрива. Протягом місяця у виробництві знаходилось 12 000 літрів добрива загальною вартістю 120 000 грн. Залишки запасів на початок та кінець періоду – відсутні. Вся продукція готова до реалізації. Визначити собівартість 1 літра добрива для різних варіантів на основі даних табл. 4.3

Таблиця 4.3

Вихідні дані

Варіант	На вході, л	На виході, л	Нормативні втрати, л	Позанормативні витрати, л	Позанормативна продукція, л	Вартість бракованої продукції, грн/л
1	2	3	4	5	6	7
1	12 000	12 000	0	0	0	0
2	12 000	10 000	2 000	0	0	0

Закінчення табл. 4.3

1	2	3	4	5	6	7
3	12 000	9 000	2 000	1 000	0	0
4	12 000	10 000	2 000	0	0	5
5	12 000	9 000	2 000	1 000	0	5
6	12 000	11 000	2 000	0	1 000	0
7	12 000	11 000	2 000	0	1 000	5

Завдання 4.4. Скласти звіт про фінансові результати використовуючи метод директ-костінг, абзорпшен-костінг та пояснити різницю в отриманих результатах. Вихідні данні наведено в табл. 4.4.

Таблиця 4.4

Вихідні дані

Показник	Значення
Готова продукція на початок періоду, од.	0
Виготовлено продукції, од.	45 000
Реалізовано продукції, од.	36 000
Готова продукція на кінець періоду, од.	9 000
Ціна за одиницю продукції, грн	95,00
Змінні витрати на одиницю:	
прямі матеріали, грн	24,00
прямі трудовитрати, грн	8,0
змінні накладні витрати, грн	4,0
змінні збутові та адміністративні витрати, грн	4,5
Постійні витрати:	
постійні накладні витрати, грн	180 000
постійні збутові витрати, грн	125 000

Завдання 4.5. Скласти звіт про фінансові результати за три періоди використовуючи метод директ-костінг, абзорпшен-костінг та пояснити різницю в отриманих результатах. Вихідні дані наведено в табл. 4.5 – 4.6.

Таблиця 4.5

Вихідні дані

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Готова продукція на початок періоду, од.	0	0	9 000
Виготовлено продукції, од.	36 000	45 000	40 000
Реалізовано продукції, од.	36 000	36 000	45 000
Готова продукція на кінець періоду, од.	0	9 000	4 000

Таблиця 4.6

Вихідні дані

Показник	Сума, грн
Ціна за одиницю продукції, грн	95,00
Змінні витрати на одиницю:	
прямі матеріали, грн	24,00
прямі трудовитрати, грн	8,00
змінні накладні витрати, грн	4,00
змінні збутові та адміністративні витрати, грн	4,50
Постійні витрати:	
постійні накладні витрати, грн	180 000
постійні збутові витрати, грн	125 000

Завдання 4.6. Підприємство виготовляє та реалізує спортивні велосипеди однієї моделі. У табл. 4.7 наведена інформація про діяльність підприємства за рік.

Таблиця 4.7

Вихідні дані

Показник	Значення показника
1	2
Плановий випуск продукції, шт.	20 000
Фактичний випуск продукції, шт.	18 000
Реалізовано продукції, шт.	15 000
Залишок ГП на початок року, шт.	0
Відпускна ціна за од., грн	255
Змінні виробничі витрати на од., грн	–

Закінчення табл. 4.7

1	2
Основні матеріали	50
Заробітна плата основних виробничих робочих	25
Змінні виробничі накладні витрати	30
Змінні витрати, пов'язані з реалізацією продукції	17
Постійні витрати, пов'язані з реалізацією продукції	155 500
Постійні виробничі накладні витрати	450 000

Скласти звіт про фінансові результати діяльності підприємства використовуючи метод директ-костінг, абзорпшен-костінг та пояснити різницю в отриманих результатах.

Практичні завдання за темою 5. Бюджетне планування та контроль

Завдання 5.1. Скласти операційні бюджети на підставі даних, наведених у табл. 5.1, 5.2.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для розрахунків

№ з/п	Показник	Товар А	Товар Б	Усього
1	Витрати матеріалу С на од продукції, нат. од.	15	20	–
2	Витрати матеріалу Д на од. продукції	8	11	
3	Вартість матеріалу С	–	–	12,1
4	Вартість матеріалу Д	–	–	15,2
5	Витрати праці на од. продукції	9	12	–
6	Основна зарплата	–	–	3,8
7	Планований обсяг продажів	3 800	4 500	–
8	Ціна за одиницю продукції	405,5	500	–
9	Запаси ГП на кінець року	150	100	–
10	Запаси ГП на початок року	1 000	350	–
11	Запаси матеріалу С на кінець року	–	–	1 000
12	Запаси матеріалу С на початок року	–	–	2 500
13	Запаси матеріалу Д на кінець року	–	–	2 000
14	Запаси матеріалу Д на початок року	–	–	3 000

Таблиця 5.2

Вихідні дані для розрахунків

№ з/п	Показник	Сума, тис. грн
Загальновиробничі витрати		
15	Допоміжні матеріали	15,00
16	Заробітна плата допоміжних робочих	37,00
17	Єдиний соціальний внесок	14,62
18	Інші витрати	12,80
19	Електроенергія (змінна частина)	10,50
20	Обслуговування (змінна частина)	6,90
21	Амортизація допоміжного обладнання	16,90
22	Заробітна плата управлінського персоналу цеху	9,70
23	Єдиний соціальний внесок	3,83
24	Електроенергія (постійна частина)	2,00
25	Обслуговування (постійна частина)	6,00
26	УСЬОГО загальновиробничих витрат	135,25
Витрати на збут та адміністративні		
27	Комісійні	8,5
28	Витрати на рекламу	5
29	Заробітна плата продавців	7,1
30	Єдиний соціальний внесок	2,80
31	Транспортні витрати	5,9
32	Заробітна плата службовців	4,2
33	Єдиний соціальний внесок	1,66
34	Допоміжні матеріали	1,5
35	Заробітна плата управлінського персоналу	12,5
36	Єдиний соціальний внесок	4,98
37	Інші адміністративні витрати	2,5
38	УСЬОГО адміністративних та витрат на збут	56,64

Завдання 5.2. На підприємстві розпочата підготовка бюджетного плану на наступний плановий рік. Відповідно зі сформованою традицією фінансовий менеджер становить систему бюджетів на щоквартальній основі, одержавши з відділів необхідну інформацію. Прогнозні дані щодо обсягів збуту подано в табл. 5.3.

Частка оплати грішми в даному кварталі становить 70 % від розміру виручки, залишок – оплачується в наступному кварталі. Планований залишок запасів готової продукції на кінець планового періоду (кварталу)

становить 20 % від обсягу продажів майбутнього періоду. Запаси готової продукції на кінець року плануються в обсязі 3 000 одиниць продукції.

Таблиця 5.3

Прогнозні обсяги збуту

Прогноз збуту та цін	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Очікуваний обсяг, од.	10 000	30 000	40 000	20 000
Очікувана ціна одиниці продукції, грн	20,00	20,00	20,00	20,00

Необхідний обсяг матеріалу на одиницю продукції становить 5 кг, причому ціна одного кілограма сировини оцінюється на рівні 0,60 грн. Залишок сировини на кінець кожного кварталу планується в обсязі 10 % від потреби майбутнього періоду. Оцінка необхідного запасу матеріалу на кінець року становить 7 500 кг. Оплата постачальникові за сировину виробляється на наступних умовах: частка оплати за матеріали, придбані в конкретному кварталі, становить 50 % від вартості придбаної сировини. На 50 % сировини постачальник надає відстрочку платежу, що повинна бути погашена в наступному кварталі.

Необхідно скласти:

1. Бюджет продажів.
2. Бюджет витрат на основні матеріали.

Завдання 5.3. Підприємство "Агат" готується до складання бюджету на наступний рік, виходячи з даних, наведених у табл. 5.4.

Незавершеного виробництва немає.

Основна заробітна плата – 2,00 грн за годину.

Загально виробничі витрати розподіляються пропорційно відпрацьованому часу. Для досягнення очікуваного обсягу виробництва необхідні такі витрати загального характеру:

змінні загально виробничі – 154 000 грн;

постійні загально виробничі – 57 000 грн;

адміністративні – 39 000 грн;

збутові – 38 200 грн.

На підставі наведених даних (табл. 5.4 – 5.5) необхідно скласти: бюджет продажів, бюджет виробництва, бюджет витрачання основних матеріалів, бюджет придбання основних матеріалів, бюджет прямих

витрат на оплату праці, бюджет собівартості виготовленої продукції, бюджет собівартості реалізованої продукції, бюджетний звіт про прибутки та збитки.

Таблиця 5.4

Вихідні дані для складання бюджетів

Показник	Вид продукції	
	А	Б
Розрахунковий обсяг продажів, од.	6 000	2 000
Ціна за одиницю продукції, грн	205,40	264,00
Запаси готової продукції: на початок року, од. на початок року, грн на кінець року, од.	 150 8 670 100	 100 5 810 50
Норми витрат матеріалів на одиницю продукції, кг матеріал МА 2085 матеріал МА 2045	 15 7	 15 9
Норми витрат праці на одиницю продукції, люд.-год.	18	22

Залишки матеріалів наведено в табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Вихідні дані щодо матеріальних витрат

Показник	Матеріал	
	МА 2085	МА 2045
На початок періоду, кг	3 500	5 400
На кінець періоду, кг	7 000	3 000
Нормативна вартість, грн/кг	1,90	2,40

Завдання 5.4. Підприємство виготовляє два види продукції А та Б. Виріб А виготовляється в цеху 1, виріб Б – в цеху 2. Скласти бюджет продажів, бюджет виробництва, бюджет придбання та використання матеріалів, бюджет витрат на оплату праці, бюджет виробничих накладних витрат, бюджет виробничої собівартості та собівартості одиниці продукції, бюджет запасів матеріалів та готової продукції, бюджетний звіт про фінансові результати та баланс, звіт про рух грошових коштів на підставі табл. 5.6 – 5.12.

Таблиця 5.6

Вихідні дані для складання бюджетів

Показник	Виріб А	Виріб Б
Плановий обсяг продажів, шт.	8 500	1 600
Ціна продажу, грн	100	140
Планові залишки готової продукції на кінець періоду, шт.	1 870	90
Планові залишки готової продукції на початок періоду, шт.	170	85

Таблиця 5.7

Вихідні дані щодо прямих витрат

Показник	Кількість	Ціна за одиницю, грн
Виріб А:		
матеріал х, кг	10	1,8
матеріал у, кг	5	4
Виготовлення продукції (основна праця), год	10	3
Виріб Б:		
матеріал х, кг	8	1,8
матеріал у, кг	9	4
Виготовлення продукції (основна праця), год	15	3

Таблиця 5.8

Вихідні дані щодо залишків матеріалів

Показник	Матеріал Х	Матеріал У
Залишки запасів матеріалів на початок періоду, кг	8 500	8 000
Планові залишки запасів матеріалів на кінець періоду, кг	10 200	1 700

Таблиця 5.9

Вихідні дані щодо виробничих накладних витрат

Показник	Цех 1, грн	Цех 2, грн
1	2	3
Планова ставка розподілу виробничих накладних витрат (на 1 годину основної праці):		
допоміжні матеріали	0,3	0,2
допоміжна праця	0,3	0,3

Закінчення табл. 5.9

1	2	3
енергія (змінні витрати)	0,15	0,1
ремонт и технічне обслуговування (змінні витрати)	0,05	0,1
Планові постійні виробничі накладі витрати:		
амортизація	25 000	20 000
контроль якості	25 000	10 000
енергія	10 000	500
ремонт та технічне обслуговування	11 400	799

Таблиця 5.10

Вихідні дані щодо адміністративних та збутових витрат

Адміністративні витрати:	Сума, грн	Збутові витрати:	Сума, грн
Заробітна плата адміністрації	7 000	Заробітна плата відділу збуту	18 500
Канцелярське приладдя	1 000	Комісійна винагорода	15 000
Інші витрати	2 000	Транспортні витрати	5 500
		Реклама	20 000

Таблиця 5.11

Баланс на початок періоду

Актив	Сума, грн	Пасив	Сума, грн
Поточні активи:		*Поточні зобов'язання:*	
Грошові кошти	8 500	Кредиторська заборгованість	62 200
Дебіторська заборгованість	72 250	*Разом за розділом:*	
Запаси сировини	47 300		
Готова продукція	24 769	*Власний капітал:*	
Разом за розділом:		Статутний капітал	300 000
Довгострокові активи:		*Нерозподілений прибуток*	92 369
Земля (первісна вартість)	42 500	*Разом за розділом:*	
Будинки та споруди (первісна вартість)	323 000		
Амортизація	63 750		
Залишкова вартість			
Разом за розділом:			
валюта балансу		валюта балансу	

Таблиця 5.12

Вихідні дані щодо руху грошових коштів за період

Показатель	Надходження, грн	Вибуття, грн
Початкове сальдо		
Надходження від продажів	1 076 250	
Закупівля матеріалів		466 996
Виплата заробітної плати		491 547
Інші виплати		76 413
Разом		
Сальдо на кінець періоду		

Завдання 5.5. Підприємство виготовляє одну асортиментну позицію товару – керамічні квіткові вази та має один цех із виробництва. За попередніми даними були складені такі прогнозні параметри роботи на наступний рік.

1. Підприємство працює ритмічно.

2. Обсяги замовлення на продукцію та можливі ціни на продукцію (вази) на 2017 рік наведено в табл. 5.13.

Таблиця 5.13

Обсяг продукції та ціна

Показник	1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал	Разом
Кількість продукції, од.	5 100	5 400	5 600	5 200	21 300
Ціна одиниці, грн	20	20	22	22	–

3. Облікова політика підприємства.

Вся дебіторська заборгованість минулого року сплачується в 1 кварталі.

65 % від обсягу реалізації сплачується в поточному році.

25 % від обсягу реалізації – в наступному кварталі.

5 % через квартал.

5 % від обсягу реалізації – безнадійні борги.

4. Політика відносно запасів: запаси обліковуються за методом ФІФО. Залишок матеріалів на початок періоду складає 20 % від потреби

матеріалів на випуск продукції в поточному періоді. Залишок продукції на початок періоду складає 10 % від обсягу реалізації поточного періоду. На виготовлення 1 виробу використовується 1,5 кг прямих матеріалів.

Вартість придбання матеріалів складає в 1, 2 кварталі 4 грн/кг, в 3, 4 кварталі – 5 грн/кг. Залишки запасів в кінці року залишити на рівні 4 кварталу, на початок року – в балансі.

5. Політика розрахунків із постачальниками: вся кредиторська заборгованість минулого року сплачується в 1 кварталі, 80 % від обсягу закупок сплачується в поточному кварталі, 20 % – в наступному кварталі.

6. Оплата праці: на підприємстві використовується погодинна ставка. На виготовлення 1 виробу необхідно 1,5 години робочого часу. Годинна ставка складає в 1, 2 кварталі 3,5 грн/год, в 3, 4 кварталі – 4,5 грн/год.

7. Виробничі накладні витрати: ставка змінної частини виробничих накладних витрат складає 0,2 грн на 1 од. виробу. Постійна частина виробничих накладних витрат складає 2 500 грн в квартал, в т. ч. амортизація складає 180 грн на місяць. Сплата накладних витрат здійснюється в тому місяці, в якому вони виникають.

8. Адміністративні витрати та витрати на збут: оплата адміністративних витрат та витрат на збут здійснюється в тому місяці, в якому вони виникають. Змінна частина витрат на збут складає 1 грн на 1 проданий виріб. До складу постійних витрат входить податок на майно, який складає 400 грн в квартал, сплата кожного кварталу.

Зарплата адміністративного персоналу складає 500 грн на місяць (1 500 за квартал), орендна плата 300 грн, комунальні послуги 100 грн за квартал.

9. У 1 кварталі планується придбати основні засоби вартістю 20 000 грн, сплату за які передбачається здійснити у 2 кварталі.

10. Пропонується розмістити вільні грошові кошти по 25 000 грн на початку 3 кварталу та на початку 4 кварталу на депозитний рахунок під 8 річних (загальна сума – 50 000 грн). Відсотки нараховуються та поступають кожного кварталу.

11. Залишки за рахунками наведено в балансі на початок періоду (табл. 5.14).

Таблиця 5.14

Баланс підприємства на початок року

Актив	На початок року, грн	Пасив	На початок року, грн
Основні засоби:		Уставний капітал	29 700
Первісна вартість	40 000	Нерозподілений прибуток	5 400
Знос	12 000	Кредиторська заборгованість:	
Залишкова вартість	28 000	За позиками	–
Запаси:		За податками	800
Матеріали	2 000	З постачальниками	1 800
Готова продукція	0		
Дебіторська заборгованість	2 700		
Грошові кошти	5 000		
Депозит	0		
Усього валюта балансу	37 700	Усього валюта балансу	37 700

12. Податок на прибуток сплачується в січні наступного року, ставка податку – відповідно до діючого законодавства.

Скласти бюджет продажів, виробництва, графік очікуваних грошових надходжень, бюджет придбання та використання матеріалів, графік очікуваних платежів, бюджет витрат на оплату праці, бюджет виробничих накладних витрат, бюджет виробничої собівартості, бюджет запасів на кінець періоду, бюджет адміністративних витрат та витрат на збут, звіт про фінансові результати, бюджет про рух грошових коштів, бюджетний баланс.

Практичні завдання за темою 6. Управління витратами на основі взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Завдання 6.1. ТОВ "Дигма" виробляє один вид продукції. Змінні витрати на виробництво одиниці продукції складають 40 грн, постійні витрати – 18 500 грн за місяць. Проектна потужність підприємства –

1 200 одиниць продукції. Ціна за одиницю 76 грн, ставка оподаткування прибутку – згідно з діючим законодавством. Необхідно визначити: точку беззбитковості у натуральному та грошовому вимірниках; суму чистого прибутку (збитку), який отримає підприємство в разі досягнення проектної потужності; яку кількість продукції необхідно реалізувати, щоб отримати чистий прибуток: а) 8 500 грн; б) 10 грн на одиницю реалізованої продукції; в) 24 % від обсягу реалізації; яку необхідно встановити ціну за одиницю продукції, щоб підприємство в разі досягнення проектної потужності могло одержати 10 000 грн чистого прибутку.

Завдання 6.2. Річний обсяг виробництва й продажу продукції підприємства становить 1 200 тис. грн. Постійні адміністративні витрати, витрати на збут та загально виробничі витрати – 300 тис. грн на рік. Змінні витрати на 1 000 грн випуску продукції становлять 600 грн. Власний капітал підприємства – 800 тис. грн. Визначити:

1. Маржинальний та операційний прибуток, коефіцієнт маржинального прибутку.

2. Обсяг беззбиткового виробництва та коефіцієнт безпеки виробництва.

3. Обсяг виробництва, який забезпечує рентабельність власного капіталу на рівні 20 %.

4. Операційний важіль.

5. Як зміниться прибуток підприємства, якщо обсяг виробництва зросте на 30 %?

Завдання 6.3. Приватне підприємство "Майстер Канц" спеціалізується на виробництві канцелярських товарів. Одним із товарів, які користуються найбільшим попитом є блокноти для нотаток. Змінні витрати на виробництво одного блокноту складають 2,4 грн. Підприємство на плановий період одержало декілька пропозицій (ціни вказані без врахування ПДВ):

1. Продати через оптового посередника 480 тис. блокнотів за ціною 4,0 грн, при цьому розмір прибутку становитиме 160 тис. грн.

2. Продати через власну роздрібну мережу 280 тис. блокнотів за ціною 5,2 грн.

3. Продати через мілко оптового посередника 330 тис. блокнотів за ціною 4,5 грн.

Визначити найбільш привабливий для підприємства варіант збуту продукції.

Завдання 6.4. Одним із напрямів роботи консалтингової фірми "Фактор" є організація семінарів для бухгалтерів із питань оподаткування та складання фінансової звітності. Для організації наступного семінару "Фактор" друкує та розсилає своїм потенційним слухачам програми семінару і запрошення – 1 000 грн. Одночасно для проведення семінару фірма уклала договір на оренду приміщення 500 грн з умовою, що в разі відмови від оренди приміщення не пізніше ніж за тиждень до дати семінару, вона сплачує штраф орендодавцю в розмірі 30 % суми договору оренди. Менше ніж за тиждень до початку семінару договір не може бути анульований. Оплата лекторам передбачена в розмірі 600 грн. Якщо семінар не відбудеться, оплата лекторам не нараховується.

Вартість участі в семінарі на 1 особу – 180 грн. У вартість семінару включені витрати на обід (25 грн) та вартість роздаткового матеріалу – 10 грн.

Визначити доцільність проведення семінару або відмови від нього, якщо за тиждень до його початку надійшли замовлення на участь у семінарі лише від 10 бажаючих. Розрахувати:

1) яка кількість учасників семінару забезпечить його беззбитковість (точку безбитковості);

2) який прибуток (збиток) одержить фірма, якщо у семінарі візьмуть участь 20, 25, 30, 35, 40 бажаючих;

3) при якій кількості учасників семінару фірма одержить 7 000 грн прибутку від його проведення.

Завдання 6.5. Підприємство планує розпочати виробництво нової продукції, яка може виготовлятися або капіталомістким, або трудомістким способом, що не впливає на якість продукції. Дані щодо виробничих витрат за кожним способом наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Вихідні дані для розрахунків

Виробничі витрати	Капіталомісткий спосіб	Трудомісткий спосіб
Сировина, грн	5,00	5,60
Прямі трудові витрати, людино-годин	0,5	0,8
Пряма розцінка на одиницю продукції, грн	12	9
Змінні загальновиробничі витрати, грн	3,00	4,80
Додаткові прямі постійні виробничі витрати, грн	2 440 000	1 320 000

Відділ маркетингу пропонує встановити ціну реалізації 30 грн за одиницю. Комерційні витрати за рік складають 500 000 грн + 2 грн на кожну реалізовану одиницю незалежно від способу виробництва. Необхідно розрахувати:

1) кількість одиниць реалізації продукції за рік у критичній крапці (точці беззбиткової), якщо компанія використовує: а) капіталомісткий спосіб виробництва; б)трудомісткий спосіб виробництва;

2) обсяг (кількість одиниць) реалізації продукції за рік, при якому для компанії не було б відмінностей у способах виробництва.

Поясните обставини, при яких компанія використовувала б кожний із цих способів.

Завдання 6.6. Підприємство планує розпочати виробництво нової продукції, існують два варіанти виробництва. Дані щодо витрат та доходів за кожним варіантом наведені в табл. 6.2.

Таблиця 6.2

Вихідні дані для розрахунків, тис. грн

Виробничі витрати	1 варіант	2 варіант
1. Чистий дохід	1 000	1 000
2. Собівартість реалізованої продукції	500	600
3. Адміністративні витрати	200	150
4. Витрати на збут	100	50

Визначити, який із варіантів виробництва буде більш вигідний для підприємства, пояснити чому.

Завдання 6.7. На основі вихідних даних для розрахунку, що наведені в табл. 6.3, визначити наступні показники для базового та звітного періоду, зробити обґрунтовані висновки щодо їх динаміки:

1. Маржинальний та операційний прибуток, коефіцієнт маржинального прибутку.

2. Обсяг беззбиткового виробництва та коефіцієнт безпеки виробництва.

3. Операційний важіль.

4. Як зміниться прибуток підприємства, якщо обсяг виробництва зросте на 20 %?

Таблиця 6.3

Вихідні дані для розрахунків

Показники	Абсолютна величина в базисному періоді, тис. грн	Збільшення (зменшення) у звітному періоді, %
Обсяг виробництва й продажу продукції	1 250	+5
Постійні витрати за період	250	?
Змінні витрати на 1 тис. грн	0,5	?

Завдання 6.8. Підприємство "Сонечко" виготовляє три види кефіру в одному виробничому процесі і реалізує його за показниками, наведеними в табл. 6.4.

Таблиця 6.4

Вихідні дані для розрахунків

Показник	Кефір, відсоток жирності		
	0 %	1 %	2,5 %
Ціна реалізації, грн за одиницю продукції	2,05	2,6	3,10
Змінні витрати на одиницю продукції, грн	1,6	2,0	2,50
Питома вага окремого виду продукції в загальному обсязі виробництва, %	20	30	50

Постійні витрати підприємства за місяць складають 27 500 грн, загальний фактичний обсяг виробництва всіх трьох видів продукції – 450 000 од. Необхідно визначити:

1) точку беззбитковості, запас міцності та коефіцієнт запасу міцності;

2) обсяг реалізації кожного виду продукції, щоб загальна сума чистого прибутку склала 13 850 грн (при ставці оподаткування прибутку – згідно діючого законодавства).

Практичні завдання
за темою 7. Обґрунтування управлінських рішень на основі використання релевантної інформації

Завдання 7.1. АО "ХТЗ" для ремонту обладнання використовує деталі, які можна виробляти власними силами, а можна у потрібній кількості придбати у постачальників. Якщо деталі виготовляє підприємство, то змінні витрати на одну деталь складають 80 грн, а постійні – 150 000 грн за рік. Під час закупівлі цієї деталі у постачальників ціна за одну деталь складе 200 грн. Необхідно визначити, за якої кількості деталей протягом року вигідно виробляти їх власними силами, а ніж купувати її у постачальників.

Завдання 7.2. Виробнича потужність підприємства "Зодіак", яке спеціалізується на виготовленні дитячого взуття. Складає 43 000 пар взуття на рік. Фактичний випуск склав 67 % від можливого в наслідок того, що підприємство нещодавно вийшло на ринок. Змінні виробничі витрати на 1 пару в середньому складають 65 грн, постійні виробничі – 20 грн. Витрати на збут та управлінські витрати у розрахунку на одну пару – 12 грн та 10 грн відповідно. Середня планова ціна реалізації складає 155 грн. Підприємство отримало пропозицію продати оптом новому замовнику партію 7 000 пар за ціною 100 грн. Необхідно визначити доцільність нового замовлення чи відмови від нього.

Завдання 7.3. ТОВ "Гамма" отримало пропозицію укласти контракт на постачання дитячому супермаркету гітар у кількості 600 одиниць протягом року за ціною 500 грн за одиницю.

Зробити висновок та підкріпити його розрахунками про доцільність прийняття цього замовлення, виходячи з наступних даних:

а) на виробництво однієї гітари потрібна фанера (2 $м^2$ на один виріб), яка постійно використовується для виробництва інших виробів, тому на складі є її запас в кількості 1 800 $м^2$, придбаного за ціною 6 грн/$м^2$. Планується, що наступні закупівлі будуть коштувати 7 грн/$м^2$;

лак Л1 (1 л на виріб), який є в запасі на складі в кількості 1 000 л, коштує 5 грн/л. Лак не використовувався протягом останніх двох років у зв'язку з відсутністю замовлень. Продати його неможливо. Вартість утилізації – 2 грн/л. Єдиною можливою альтернативою може бути його використання замість лаку Л2, але для цього його необхідно додатково розводити, що коштуватиме 1,50 грн/л, тоді як вартість лаку Л2 є 4,50 грн/л;

струни (4 шт. на виріб) можуть орієнтовно коштувати 20 грн/шт.;

б) на виробництво кожної гітари необхідно 10 год роботи висококваліфікованого працівника (з оплатою праці 15 грн/год) та 9 год роботи малокваліфікованого працівника (5 грн/год). У висококваліфікованого працівника, є і інша робота, тому на час виконання цього замовлення потрібно знайти йому заміну. Оплата працівника на заміні складатиме 10 грн/год. На підприємстві не має малокваліфікованого працівника, тому його треба прийняти додатково;

в) загальновиробничі витрати, до яких входять витрати на утримання та експлуатацію обладнання, оренда приміщення, опалення тощо, включаються у вартість кожної гітари за нормою 30 грн з розрахунку на відпрацьовану машино-годину. На підприємстві є вільні виробничі потужності. На виготовлення кожної гітари необхідно витратити 5 маш.-год. Якщо буде підписано угоду, то за час її виконання очікується збільшення загальновиробничих витрат на 15 000 грн.

Завдання 7.4. ПП Петренко В. В. взяв у оренду торгівельний павільйон, в якому відкрив три торгівельні секції. Основні показники роботи кожної секції наведено в табл. 7.1.

Секція № 1 спеціалізується на реалізації фруктів, секція № 2 – фруктів та овочів глибокої заморозки, секція № 3 – овочів. Загальні витрат на утримання торгівельного павільйону складають 200 тис. грн, розподіл яких проводиться пропорційно обсягу реалізації кожної секції. Секція № 3 є збитковою.

Таблиця 7.1

Показники діяльності торгівельного павільйону у звітному періоді, тис. грн

Показники	Секції			Усього
	1	2	3	
Обсяг продажу	700	850	450	2 000
Середня собівартість проданого товару	500	600	350	1 450
Постійні витрати:				
на утримання секції	110	120	70	300
на утримання павільйону				200

Необхідно зробити відповідні розрахунки та допомогти підприємцю-початківцю прийняти рішення щодо доцільності закриття секції № 3.

Завдання 7.5. Керівництво заводу "Арзамас" ухвалює рішення щодо автоматизації виробничого процесу. Було запропоновано наступні варіанти автоматизації: використання обладнання з ручним управлінням, напівавтоматичним та автоматичним. Економічний відділ підприємства розрахував, що при різних рівнях автоматизації виробничого процесу витрати змінюються згідно з даними, наведеними в табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Вихідні дані для вирішення завдання

Рівень автоматизації	Змінні витрати на одиницю, грн	Загальна сума постійних витрат, грн
З ручним управлінням	30	20 000
Напівавтомати	15	80 000
Автомати	3	150 000

Необхідно визначити:

1) при якому обсязі виробництва доцільніше використовувати обладнання з ручним управлінням;

2) в яких межах обсягу виробництва доцільне застосування напівавтоматів та автоматів;

3) якою буде ефективність комплексної автоматизації при річному обсязі виробництва 3 500 одиниць продукції.

Завдання 7.6. Підприємство ТОВ "Сапфір" виробляє ювелірні вироби, а саме, ланцюжки різної довжини, використовуючи для цього одне і те саме устаткування. Річна максимальна потужність устаткування складає 23 000 годин на рік. Вибір продукту не вплине на суму постійних витрат. Показники виробництва ланцюжків різної довжини наведені в табл. 7.3.

Таблиця .7.3

Вихідні дані для вирішення завдання

Показник	Ланцюжок, довжина		
	50 см	55 см	60 см
Річний попит на продукцію, од.	2 000	5 000	4 000
Витрати машинного часу на виробництво одиниці продукції, год	2	2,3	2,6
Ціна реалізації, грн/од.	500	580	670
Змінні витрати, грн/од.	380	450	520

Визначити оптимальну структуру виробництва продукції, яка забезпечить підприємству максимальний прибуток.

Завдання 7.7 ТОВ "Іграшка" випускає новий вид дитячих пазлів. Свою продукцію підприємство реалізує оптовим покупцям і має річний обсяг реалізації 640 тис. грн. Набор пазлів коштує 40 грн, змінні витрати – 24 грн, постійні – 9 грн за 1 набор. Прибуток від реалізації 1 набору пазлів складає 10 грн. Витрати на капітал оцінюються в 13 %. Середній період погашення дебіторської заборгованості становить 27 днів. Підприємство бажає збільшити обсяг продажів, для цього своїм покупцям воно пропонує збільшити терміни кредитування. Можливі варіанти рішення наведені в табл. 7.4.

Таблиця 7.4

Вихідні дані для вирішення завдання

Варіант рішення	1-й	2-й	3-й
Збільшення терміну кредитування, дні	12	25	40
Збільшення обсягу продажів, тис. грн	40	50	60

Необхідно визначити, який із наведених варіантів кращий для підприємства.

Завдання 7.8. Харківський театр опери та балету, що утримується за рахунок місцевого бюджету, використовують для вистав харківської трупи, організації виставок, виступів гастрольних труп. Утримання обслуговуючого персоналу театру коштує 20 000 грн, а трупи артистів – 80 000 грн на місяць. Кожен місяць трупа готує новий спектакль і показує його 20 разів на місяць. У залі для глядачів 1 000 місць, із них 200 місць за ціною квитка 40 грн, 500 місць – 30 грн, 300 місць – 20 грн. У середньому заповненність зали під час вистав харківської трупи складає 50 %. Найчастіше кількість зайнятих місць розподіляється рівномірно за ціновими категоріями.

Витрати театру на постановку складають: театральні костюми та реквізит – 35 000 грн, декорації – 24 000 грн, оплата тимчасових працівників для обслуговування вистави і продажу квитків – 4 000 грн. Виручка від продажу програм компенсує витрати на їх виготовлення, але за розміщену в них рекламу театр додатково отримує 8 000 грн від рекламодавців.

Витрати на утримання театру, а саме, опалення та освітлення – 10 000 грн.

Під час вистав у театрі працює буфет, який дає театру щомісяця 12 000 грн чистого доходу, витрати на продукти і напої для бару – 8 000 грн.

До керівництва театру звернулася гастрольна театральна трупа з пропозицією щодо оренди театру терміном на один місяць (25 вистав). За оренду трупа згодна виплачувати 60 % доходу від продажу квитків. Очікується, що перші 10 вистав гастрольної трупи театр буде заповнений на 100 %, а решту вистав – на дві третини. Для збільшення кількості глядачів пропонується вартість квитків на вистави знизити на 5 грн порівняно з діючими цінами на вистави харківської трупи. За час оренди витрати театру на опалення, освітлення, оплату співробітників і акторів не зміняться. Квитки продаватимуть працівники театру. Обсяг реалізації буфету та програм не зміниться.

Визначити:

1) чи доцільно керівництву театру прийняти пропозицію гастрольної трупи;

2) яке заповнення театру повинно бути протягом останніх 15 вистав, щоб: театр повністю компенсував свої витрати; з фінансової точки зору адміністрація була байдужою до питання оренди театру;

3) які ще чинники можуть вплинути на рішення про доцільність оренди театру.

Практичні завдання за темою 8. Управління довгостроковими інвестиціями на основі критерію витрат

Завдання 8.1. Первинні інвестиції за проектом склали 200 000 грн, загальний прибуток за 8 років реалізації проекту склав 128 000 грн. Визначити обліковий коефіцієнт окупності інвестицій.

Завдання 8.2. Підприємство АБС намагається розширити виробництво, для чого йому необхідно придбати нове обладнання загальною вартістю 560 000 грн, що дозволить кожного року економити 15 000 грн змінних витрат та отримувати прибуток у розмірі 115 000 грн. Термін використання обладнання 8 років, а його ліквідаційна вартість склала 16 000 грн. Визначити обліковий коефіцієнт окупності інвестицій.

Завдання 8.3. Первинні інвестиції з проекту склали 200 000 грн, щорічні грошові надходження за проектом склали 25 000 грн. (Щорічні грошові надходження рівномірні). Визначити період окупності за проектом.

Завдання 8.4. Визначити період окупності кожного проекту на підставі даних наведених у табл. 8.1. Який із двох проектів найбільш привабливий?

Таблиця 8.1

Вихідні дані для вирішення завдання

Проект	Первинні інвестиції	Чисті грошові надходження			
		1 рік	2 рік	3 рік	4 рік
А	200 000	80 000	90 000	40 000	–
Б	200 000	70 000	40 000	50 000	90 000

Завдання 8.5. Розмір первинних інвестицій в проект складає 450 000 грн. Надходження майбутніх грошових потоків очікується за графіком, що наведено в табл. 8.2.

Таблиця 8.2

Вихідні дані для вирішення завдання

Чисті грошові надходження						
0 рік	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	6 рік
0	80 000	120 000	240 000	250 000	180 000	155 000

Ставка дисконту за проектом склала 18 %. Визначити період окупності проекту.

Завдання 8.6. Первинні інвестиції в проект склали 200 000 грн. Термін проекту 5 років. Щорічний чистий грошовий потік склав 60 000 грн. Ставка дисконту за проектом склала 12 %. Визначити доцільність реалізації проекту.

Завдання 8.7. Первинні інвестиції в проект склали 6 500 грн. Термін проекту 5 років. Щорічний чистий грошовий потік склав 2 000 грн. Ставка дисконту за проектом склала 12 %. Визначити внутрішню норму дохідності та зробити висновок щодо доцільності проекту.

Завдання 8.8. Первинні інвестиції в проект склали 20 000 грн. Чистий грошовий потік за 1 рік склав 6 000 грн, за 2 рік – 8 000 грн, за 3 рік – 9 000 грн. Визначити внутрішню норму дохідності та зробити висновок щодо доцільності проекту. (Для розрахунку використати низьку ставку дохідності – 6 %, високу – 10 %).

Завдання 8.9. У зв'язку з організацією виробництва меблів необхідно придбати комплект технологічного устаткування вартістю 50 тис. грн. Підприємство таких грошей немає. Устаткування можливо взяти за договором лізингу або купити за рахунок кредитних коштів. Кредит на три роки банк надає за плату 15 % річних. Лізингова компанія може поставити устаткування за договором фінансового лізингу на 4 роки

з наступним викупом за залишковою вартістю. Річна орендна плата в сумі 16 тис. грн, у тому числі 7 тис. грн – амортизаційні відрахування вноситься на початку року. Кредит із відсотками за залишок суми боргу повертається наприкінці року. По роках основний борг погашається так: 1 рік – 15 тис. грн, 2 рік – 15 тис. грн, 3 рік – 20 тис. грн. Дисконтна ставка 20 %. Необхідно:

1) обчислити витрати на лізинг та викуп устаткування у поточній вартості;

2) обчислити витрат на купівлю устаткування за рахунок кредиту у поточній вартості;

3) зробити висновок щодо економічно доцільної форми придбання устаткування за критерієм витрат.

Завдання 8.10. Для технічного переобладнання та розширення виробництва необхідно придбати устаткування вартістю 10 тис. грн. Розглядаються три варіанти фінансування інвестицій на вказану суму: 1) за рахунок власних коштів; 2) кредиту; 3) фінансового лізингу.

Умови фінансового забезпечення придбання такі: термін договору лізингу складає 4 року, за цей період рівномірні (однакові за роками) лізингові платежі повністю відшкодовують вартість устаткування з виплатою лізингового доходу на рівні 12 % річних. Кредит надається на 3 роки за сплату 15 % річних та повертається рівними сумами наприкінці кожного року. Дисконтна ставка – 20 %. Необхідно:

1) обчислити річну орендну плату та загальну суму лізингових платежів у поточній вартості;

2) обчислити річні платежі та загальну їх суму в поточній вартості в разі купівлі устаткування у кредит;

3) визначити витрати у поточній вартості в разі купівлі устаткування за власні кошти;

4) вибрати оптимальний варіант придбання устаткування за критерієм витрат.

Рекомендована література

1. Основна

1. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. / П. Й. Атамас. – 2-ге вид.– Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.

2. Голов С. Ф. Управленческий учет / С. Ф. Голов. – Харків : Фактор, 2009. – 784 с.

2. Додаткова

3. Великий Ю. М. Управління витратами підприємства : монографія / Ю. М. Великий, В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна. – Харків : ІНЖЕК, 2009. – 192 с.

4. Гришко Н. В. Методологія управління витратами промислових підприємств (вугледобувна промисловість) : монографія / Н. В. Гришко. – Донецьк : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2009. – 403 с.

5. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посіб. / І. Є. Давидович. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

6. Івакіна І. Управлінський облік : стисло і доступно / І. Івакіна. – Харків : Фактор, 2007. – 320 с.

7. Костирко Р. О. Організація внутрішнього контролю в управління витратами машинобудівного підприємства : монографія / Р. О. Костирко, С. В. Щеголькова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – 296 с.

8. Молчанов С. С. Затраты: учет и снижение за 14 дней. Экспресс-курс / С. С. Молчанов. – Харьков : Фактор, 2011. – 496 с.

9. Плоха О. Б. Управління витратами : конспект лекцій / О. Б. Плоха. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 152 с.

10. Практичні завдання з навчальної дисципліни "Управління витратами" для студентів спеціальності 8.050107 "Економіка підприємства" усіх форм навчання / укл. О. Б. Плоха, Г. М. Чумак. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 56 с.

11. Цимбалюк Л. Г. Формування та управління витратами виробництва : підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун, Л. І. Антошкіна. – Донецк : Юго-Восток, 2009. – 240 с.

3. Інформаційні ресурси

12. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minrd.gov.ua/nk.

13. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1046.172.0

4. Методичне забезпечення

14. Чумак Г. М. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Управління витратами" [Електронний ресурс] / Г. М. Чумак. – Режим доступу : http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754.

15. Чумак Г. М. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Управління витратами" [Електронний ресурс] / Г. М. Чумак. – Режим доступу : http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754.

16. Чумак Г. М. Управління витратами : опорний конспект [Електронний ресурс] / Г. М. Чумак. – Режим доступу : http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Управління витратами" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Загальна характеристика та класифікація витрат на підприємстві					
Визначати витрати за різними класифікаційними ознаками та обґрунтовувати функції і моделі поведінки витрат	Сутність витрат та собівартості продукції	Видів витрат залежно від їх класифікаційної ознаки, функції та моделі поведінки витрат	Групувати витрати за економічними елементами та статтями витрат; визначати функцію витрат різними методами	Донесення інформації та власного досвіду щодо визначення витрати в межах різних класифікаційних ознак	Самостійність під час групування витрат та визначення функції витрат
Тема 2. Облік та аналіз витрат на матеріали, оплату праці та виробничих накладних витрат					
Визначати розмір витрат на матеріали, використовуючи різні методи вибуття запасів, розмір витрат на оплату праці залежно від форм та систем оплати праці і розподіляти виробничі накладні витрати залежно від обраної бази розподілу	Види виробничих запасів підприємства, форми та системи оплати праці, склад виробничих накладних витрат	Знання методів вибуття запасів та обґрунтування їх вибору, розподілу виробничих накладних витрат залежно від обраної бази	Розраховувати витрати на вибуття запасів у виробництво. Розподіляти виробничі накладні витрати між основними підрозділами, продукцією	Донесення інформації та власного досвіду щодо визначення розміру матеріальних витрат, витрат на оплату праці та виробничих накладних витрат	Відповідальність за точність розрахунку і коректність обрання методів вибуття запасів та бази розподілу виробничих накладних витрат

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Системи та методи калькулювання витрат					
Складати калькуляцію на продукцію за умови використання позамовного та попроцесного калькулювання	Характеристика методів калькулювання (позамовного, попроцесного) та особливості їх застосування	Знання методичних основ формування собівартості під час використання позамовного та попроцесного калькулювання	Здійснювати калькулювання собівартості продукції за умови використання позамовного та попроцесного калькулювання	Донесення інформації та власного досвіду щодо калькулювання собівартості продукції за умови використання позамовного та попроцесного калькулювання	Відповідальність за точність розрахунку і коректність обрання методів калькулювання витрат
Тема 4. Калькулювання витрат на окремі види продукції					
Розраховувати витрати в комплексному виробництві, за наявності браку та визначати витрати, використовуючи калькулювання на основі повних та змінних витрат	Сутність комплексного виробництва. Причини та наслідки виникнення браку. Класифікацію витрат на змінні та постійні	Знання методичних основ калькулювання продукції при комплексному виробництві. Знання особливостей калькулювання за наявності браку. Знання методики калькулювання витрат на основі повних та змінних	Здійснювати розрахунок витрат у комплексному виробництві, за наявності браку та калькулювати продукцію на основі змінних та повних витрат	Донесення інформації та власного досвіду щодо визначення витрат у комплексному виробництві, за наявності браку та особливостей калькулювання продукції на основі змінних та повних витрат	Відповідальність за точність розрахунку і коректність обрання методів розрахунку витрат у комплексному виробництві, розміру браку та калькулювання витрат на основі повних та змінних

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Бюджетне планування та контроль					
Складати операційні та фінансові бюджети підприємства та контролювати хід їх виконання за рахунок відхилень	Методика складання калькуляції та фінансових звітів. Метод ланцюгових підстановок.	Знання методики складання операційних та фінансових бюджетів. Знання методики аналізу відхилень бюджетів за рахунок відхилень прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці, змінних та постійних виробничих накладних витрат.	Формувати операційні та фінансові бюджети та аналізувати відхилення бюджетів за рахунок відхилень прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці, змінних та постійних виробничих накладних витрат.	Донесення інформації та власного досвіду щодо формування бюджетів та їх контролю	Ухвалювати рішення щодо усунення відхилень в бюджетах або обґрунтовувати їх доцільність
Тема 6. Управління витратами на основі взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку					
Управляти витратами на основі взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	Залежність витрат від обсягу виробництва (збуту) продукції, визначення змінних та постійних витрат	Знання методики проведення CVP-аналізу. Знання обмежень та допущень CVP-аналізу	Обґрунтовувати товарний асортимент, цінову політику та виробничу програму на підставі використання CVP-аналізу. Оцінювати вплив різних чинників (зміна ціни та обсягу продажу продукції) на фінансові результати діяльності підприємства	Донесення інформації та власного досвіду щодо прийняття рішення на підставі використання CVP-аналізу	Самостійність прийняття рішень щодо впливу різних чинників (зміна ціни та обсягу продажу продукції) на фінансові результати діяльності підприємства

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Обґрунтування управлінських рішень на основі використання релевантної інформації					
Обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання релевантної інформації	Сутність альтернативних рішень. Методи ціноутворення	Знання методики визначення розміру спеціального замовлення, розмірів партії виробництва продукції, вибору оптимальної технології виробництва. Знання особливостей застосування різних методів ціноутворення та обґрунтування вибору методу ціноутворення	Розраховувати розмір спеціального замовлення, розмір партії виробництва продукції, обирати оптимальну технологію виробництва. Визначати ціну продукції різними методами	Донесення інформації та власного досвіду щодо прийняття управлінських рішень на основі релевантної інформації	Приймати управлінські рішення на основі релевантної інформації
Тема 8. Управління довгостроковими інвестиціями на основі критерію витрат					
Обґрунтовувати управлінські рішення щодо довгострокових інвестицій	Сутність інвестиційних проектів та необхідність їх реалізації	Знання методики визначення капітальних витрат. Знання методики оцінювання проектів капітальних витрат	Обґрунтовувати вибір найбільш привабливих інвестиційних проектів на основі критерію витрат	Донесення інформації та власного досвіду щодо прийняття управлінських рішень щодо довгострокових інвестицій	Приймати управлінські рішення щодо довгострокових інвестицій

Зміст

Вступ 3
Розділ 1. Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань 5
Розділ 2. Практичні завдання 17
Практичні завдання за темою 1. Загальна характеристика та класифікація витрат на підприємстві 17
Практичні завдання за темою 2. Облік та аналіз витрат на матеріали, оплату праці та виробничих накладних витрат 22
Практичні завдання за темою 3. Системи та методи калькулювання витрат 29
Практичні завдання за темою 4. Калькулювання витрат на окремі види продукції 33
Практичні завдання за темою 5. Бюджетне планування та контроль 38
Практичні завдання за темою 6. Управління витратами на основі взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку 46
Практичні завдання за темою 7. Обґрунтування управлінських рішень на основі використання релевантної інформації 51
Практичні завдання за темою 8. Управління довгостроковими інвестиціями на основі критерію витрат 56
Рекомендована література 59
1. Основна 59
2. Додаткова 59
3. Інформаційні ресурси 60
4. Методичне забезпечення 60
Додатки 61

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань

для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Афанасьєв** Микола Васильович
Чумак Ганна Миколаївна

Відповідальний за видання *Д. В. Шиян*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. В. Анацька*

План 2017 р. Поз. № 285 ЕВ. Обсяг 66 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.